

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

KNO – 4110-04-03/2012

R/12/005

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	Kontrola nr: R/12/005 - Wychowanie fizyczne i sport w szkołach niepublicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
Kontroler	Andrzej Zaleski-Ejgierd, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr 080534 z 4 czerwca 2012 r. (dowód: akta kontroli, str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego (ZS), 07-401 Ostrolęka, ul. Koszarowa 3
Kierownik jednostki kontrolowanej	Katarzyna Kossakowska, dyrektor (dowód: akta kontroli str. 109)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia¹ negatywnie działalność ZS w zakresie organizacji i realizacji kształcenia z wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Ocenę negatywną uzasadnia zakres, waga i skutki nieprawidłowości, które w szczególności polegały na: niezrealizowaniu podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. w gimnazjum², co w konsekwencji uniemożliwiało osiągnięcie celów kształcenia z przedmiotu na tym etapie edukacji; nieprzestrzeganiu zasad dopuszczenia do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego; niezgodności szkolnego oceniania z wychowania fizycznego z przepisami prawa oraz niestosowaniu obowiązującej procedury postępowania w sytuacji wypadków uczniów.

1. Organizacja i realizacja kształcenia w zakresie wychowania fizycznego.

1.1. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ramach ZS funkcjonowała Społeczna Szkoła Podstawowa STO (SP) oraz Społeczne Gimnazjum STO (Gimnazjum). (akta kontroli str. 178-181)

Zajęcia wychowania fizycznego w ramach nauczania zintegrowanego realizowano w kontrolowanych latach w kl. I-III SP w odpowiednio czterech, trzech i trzech oddziałach oraz w kl. IV-VI SP i kl. I-III Gimnazjum, w łącznie sześciu, ośmiu i sześciu grupach ćwiczeniowych. Liczebność oddziałów i grup nie przekraczała 26 osób, zgodnie z § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.)³. (dowód: akta kontroli, str. 3)

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje trzystopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny według proponowanej skali byłoby nadmierne utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę o dodatkowe objaśnienie.

² Załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17).

³ Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm.

ZS nie dysponuje własnymi obiektami sportowymi, urządzeniami i wyposażeniem do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, wynajmując w tym celu w skontrolowanym okresie sale gimnastyczne, pływalnię i salę sportową (por. pkt 4.1 wystąpienia). Wydatki związane z wynajmem powyższych obiektów sportowych wyniosły w latach 2009-2012 (do 30 czerwca) łącznie 60 tys. zł. (dowód: akta kontroli, str. 13, 105).

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności skontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość dotyczącą prowadzenia w roku szkolnym 2011/2012 zajęć wychowania fizycznego w dwóch grupach międzyetapowych (chłopców oraz dziewcząt) rekrutujących się z uczniów kl. VI SP i kl. I Gimnazjum. Było to niezgodne z § 6 ust. 5 rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r., stosownie do którego dopuszcza się tworzenie grup międzyoddziałowych lub grup międzyklasowych. (dowód: akta kontroli, str. 3)

Organizowanie zajęć w grupach międzyetapowych uniemożliwiało właściwą realizację odpowiedniej dla danego etapu edukacji podstawy programowej wychowania fizycznego, tj.: podstawy dla szkoły podstawowej określonej w załączniku nr 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁴ (podstawa programowa z 2002 r.) oraz podstawy dla gimnazjum określonej w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2008 r.

Za powyższą nieprawidłowość odpowiada dyrektor ZS, który zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁵ (ustawa o systemie oświaty) kieruje działalnością szkoły.

Dyrektor ZS wyjaśniła, że prowadzenie zajęć w roku szkolnym 2011/2012 w dwóch grupach międzyetapowych wynikało z uwarunkowań organizacyjnych, ponieważ oddziały kl. VI SP i kl. I Gimnazjum miały zajęcia o tej samej porze w wynajmowanej odpłatnie hali sportowej. (dowód: akta kontroli, str. 110, 188)

1.2. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w formach do wyboru przez uczniów.

*Opis stanu
faktycznego*

W ZS (w kl. IV-VI SP i w kl. I-III Gimnazjum) w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 nie wprowadzono form organizacji zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów. Obowiązkowe zajęcia z przedmiotu wychowanie fizyczne odbywały się w systemie klasowo-lekcyjnym z ukierunkowaniem na dyscypliny sportowe określone w programach nauczania wychowania fizycznego wdrażanych na II i III etapie edukacji.

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

ZS nie skorzystał z możliwości wynikających z § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (uprzednio § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w tej samej sprawie⁶), stosownie do których zajęcia wychowania fizycznego mogą być organizowane przez szkołę, jako zajęcia klasowo - lekcyjne oraz zajęcia do wyboru przez uczniów, jako: sportowe, sprawnościowo - zdrowotne, taneczne lub w formie aktywnej turystyki. (dowód: akta kontroli str. 106-107)

Dyrektor ZS podała, że niewprowadzenie na II i III etapie edukacji form organizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów wynikało

⁴ Dz. U. Nr 51, poz. 458, ze zm.

⁵ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

⁶ Odpowiednio: Dz. U. Nr 175, poz. 1042 i Dz. U. Nr 136, poz. 1116.

z ustaleń z rodzicami i uczniami, tradycji szkoły, specyfiki jej funkcjonowania oraz kwalifikacji i motywacji nauczycieli. (dowód: akta kontroli str. 110, 188)

Ustalone
nieprawidłowości

W skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.3. Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych.

Opis stanu
faktycznego

W ZS nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne realizowano jako zajęcia sportowe (gry zespołowe na II i III etapie edukacji w latach 2009/2010-2011/2012) i zajęcia rekreacyjne (rytmika na I etapie edukacji w latach 2010/2011-2011/2012; pływanie na I-III etapie edukacji w latach 2009/2010-2011/2012; zajęcia taneczne z elementami aerobiku w I semestrze roku szkolnego 2009/2010 oraz gry i zabawy terenowe na II etapie edukacji w roku szkolnym 2009/2010). Łączny tygodniowy wymiar zajęć sportowo-rekreacyjnych wynosił w poszczególnych latach szkolnych odpowiednio 13,5, 13 i 12 godzin.

W zajęciach sportowo-rekreacyjnych uczestniczyło w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 odpowiednio 60, 70 i 71 osób, tj. 56%, 54% i 63% ogółu uczniów ZS (niektórzy uczniowie uczestniczyli w dwóch formach zajęć). W poszczególnych latach szkolnych nauką pływania zostało objętych 83, 98 i 96 uczniów, co stanowiło 56%, 75% i 85% ogółu uczniów.

Realizację powyższych zajęć dokumentowano w dziennikach zajęć pozalekcyjnych, zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁷. (dowód: akta kontroli, str. 5)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.4. Prowadzenie zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością.

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ZS nie zorganizowano zajęć korekcyjnych dla osób z wadami postawy, nadwagą lub otyłością. Nauczyciele wychowania fizycznego posiadają uprawnienia do prowadzenia zajęć korekcyjnych na podstawie ukończonych studiów wyższych na kierunku *Wychowanie fizyczne*. Szkoła nie posiadała sali do prowadzenia zajęć korekcyjnych i nie wynajmowała takich pomieszczeń od innych instytucji. (dowód: akta kontroli, str. 6, 13)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Dyrektor ZS nie dysponował informacjami o zakresie wad postawy, nadwadze lub otyłości wśród uczniów, ze względu na niediagnozowanie stanu zdrowia uczniów ZS w kontrolowanym okresie. Systematyczne rozpoznawanie stanu zdrowia i potrzeb uczniów w tym zakresie jest niezbędne, m.in. w procesie dopuszczenia do użytku szkolnego programu nauczania wychowania fizycznego (por. niżej pkt 1.5), do skutecznego prowadzenia edukacji prozdrowotnej zgodnie z *Zalecanymi warunkami i sposobami realizacji* podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. oraz służący przygotowaniu przez dyrektora szkoły propozycji form do wyboru przez uczniów zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego z dnia 9 sierpnia 2011 r. (uprzednio zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 1 tożsamego rozporządzenia z dnia 19 sierpnia 2009 r.).

Dyrektor ZS wyjaśniła, że nie prowadzono diagnozy stanu zdrowia uczniów ze względu na brak pielęgniarstwa szkolnego. Z kolei niewprowadzenie zajęć korekcyjnych

⁷ Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.

było spowodowane niezgłaszaniem takich potrzeb przez rodziców i brakiem uprawnień nauczycieli wychowania fizycznego do prowadzenia zajęć tego typu. Ponadto ZS nie dysponuje pomieszczeniami, aby zaadaptować jedno z nich na potrzeby zajęć korekcyjnych, a wynajęcie sali wiązałoby się z poniesieniem dodatkowych kosztów. (dowód: akta kontroli, str. 110, 188)

1.5. Dopuszczenie do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego.

Opis stanu
faktycznego

Według szkolnego zestawu programów nauczania ZS na poszczególnych etapach edukacji dopuszczono do użytku następujące programy nauczania wychowania fizycznego⁸:

1) A. Juskiewicz, *Od A do Z. Edukacja z pasją. Program nauczania. Edukacja wczesnoszkolna*. Wyd. Didasko 2009 r. (SP.1/08/2009), obowiązujący w kl. I-III SP w cyklu kształcenia 2009/10-2011/12 oraz B. Bieleń, T. Janicka-Panek, H. Małkowska-Zegadło, *Program nauczania dla I etapu edukacji wczesnoszkolnej. Szkoła na miarę*. Wyd. Nowa Era 2009 r. (Sp.22/08/2010), obowiązujący w pozostałych klasach od roku szkolnego 2010/11;

2) A. Romanowska, *Autorski program wf dla kl. IV-VI szkoły podstawowej*. Wyd. Korepetytor 1999 r. (DKW-4014-68/99; SP.15/08/2009), obowiązujący w kontrolowanym okresie w kl. IV-VI SP;

3) M. Śmiglewska, *Program nauczania wychowania fizycznego w gimnazjum*. Wyd. Bea-Bleja 1999 r. (DKW 4014-290/99; G.13/08/2009), obowiązujący w kl. I-III Gimnazjum w roku szkolnym 2009/10;

- K. Snopczyńska, M. Sroka, *Plany wynikowe z wychowania fizycznego dla klas I-III gimnazjum*. Wyd. Korepetytor 2005 r. (G/26/08/2010), obowiązujące w kl. I-III Gimnazjum w roku szkolnym 2010/11;

- U. Kierczak, T. Głos, *Program wychowania fizycznego dla czterech etapów edukacyjnych od zabawy do sportu i rekreacji*. Wyd. WSiP 2001 r. (DKW-4014-88/01; G/26/08/2010), obowiązujący w kl. I-III Gimnazjum w roku szkolnym 2011/12. (dowód: akta kontroli, str. 7-10, 182-187)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) *Program nauczania wychowania fizycznego w gimnazjum* autorstwa M. Śmiglewskiej, dopuszczony do użytku w kl. I-III Gimnazjum na rok szkolny 2009/2010, opracowany został zgodnie z podstawą programową wychowania fizycznego zawartą w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego⁹, stąd nie obejmował wymagań podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. Nauczyciel wychowania fizycznego zaznaczył we wniosku o dopuszczenie do użytku powyższego programu, że program ten nie zawiera treści zgodnych z podstawą programową przedmiotu z 2008 r.

2) W roku szkolnym 2010/11 w kl. I-III Gimnazjum zamiast programu nauczania dopuszczono do użytku tzw. *Plany wynikowe* nauczania wychowania fizycznego opracowane na podstawie ww. programu wychowania fizycznego M. Śmiglewskiej. Było to niezgodne z § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia

⁸ W kontrolowanym przez NIK okresie dotyczyło to cyklu kształcenia w latach szkolnych: 2009/2010-2011/2012 (zakończony) oraz 2010/2011-2012/2013 i 2011/2012-2013/2014 (cykle w trakcie realizacji).

⁹ Dz. U. Nr 14, poz. 129, ze zm.

8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników¹⁰ (rozporządzenie w sprawie dopuszczania programów nauczania z dnia 8 czerwca 2009 r.), w myśl którego dopuszczeniu podlegają programy nauczania. *Plany wynikowe* nie uwzględniały wymagań określonych dla programów nauczania ogólnego w § 4 ww. rozporządzenia. W ww. *Planach* nie ujęto treści odnoszących się do 29 spośród 33 wymagań szczegółowych podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.

3) Pomimo wpisania do szkolnego zestawu programów nauczania na rok szkolny 2011/2012 w kl. I-III Gimnazjum programu U. Kierczak, T. Głosa, *Programu wychowania fizycznego dla czterech etapów edukacyjnych od zabawy do sportu i rekreacji*, program ten nie był realizowany. (dowód: akta kontroli, str. 7-9, 13-15, 182-187)

Wprowadzenie ww. programów nauczania do szkolnego zestawu programów nauczania nastąpiło bez skorzystania przez dyrektora ZS z możliwości wynikającej w § 4 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania do użytku szkolnego z dnia 8 czerwca 2009 r., dotyczącej opiniowania programów nauczania kształcenia ogólnego przed ich dopuszczeniem do użytku szkolnego.

Za powyższą sytuację odpowiadają nauczyciele wychowania fizycznego ZS, którzy, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania z dnia 8 czerwca 2009 r., złożyli nierzetelne wnioski o dopuszczenie do użytku w szkole ww. programów i *Planów wynikowych* oraz dyrektor ZS, który bez należytej weryfikacji dopuszczał je w kolejnych latach do użytku. Zgodnie z art. 22a ust. 2b ustawy o systemie oświaty dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla gimnazjum.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Dopuszczenie do użytku programów nauczania wychowania fizycznego w kl. IV-VI SP i I-III Gimnazjum nie zostało poprzedzone diagnozą potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów oddziału, w którym program nauczania wychowania fizycznego był (lub jest realizowany), a także warunków kształcenia. Niezbędność przeprowadzenia powyższej diagnozy wynika z § 2 ust. 4 i § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania z dnia 8 czerwca 2009 r.

Dyrektor ZS wyjaśniła, że dopuszczenie programu nauczania autorstwa M. Śmiglewskiej i *Planów wynikowych* opracowanego na podstawie tego programu, wynikało z zaproponowania w roku szkolnym 2009/2010 programu nauczania przez doświadczonego nauczyciela wychowania fizycznego, legitymującego się stopniem nauczyciela dyplomowanego. W następnych latach szkolnych inni nauczyciele wychowania fizycznego kontynuowali realizację programu w zmienionej formie, jako plany wynikowe. (dowód: akta kontroli, str. 110, 189)

1.6. Realizacja obowiązujących programów nauczania wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego (w zakresie wychowania fizycznego).

Opis stanu
faktycznego

W kontrolowanym okresie zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w sali gimnastycznej, na pływalni i w terenie. (dowód: akta kontroli, str. 13, 105)

Zajęcia wychowania fizycznego w badanym oddziale Gimnazjum zrealizowano w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012 w wymiarze 392 godzin, spełniając normę

¹⁰ Dz. U. Nr 89, poz. 730 (rozporządzenie utraciło moc 18 lipca 2012 r.). Obecnie obowiązuje rozporządzenie w tej samej sprawie z dnia 21 czerwca 2012 r., w którym w § 2 ust. 4 i § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c pozostawiono tożsame rozstrzygnięcia.

co najmniej 385 godzin określoną w załączniku nr 6a do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r. (dowód: akta kontroli, str. 14-17)

W oddziale kl. I-III SP realizowano w latach szkolnych 2009/10-2011/2012 program A. Juskiewicz, *Od A do Z. Edukacja z pasją. Program nauczania. Edukacja wczesnoszkolna*. W kl. I-III Gimnazjum realizowano w roku szkolnym 2009/2010 program M. Śmiglewskiej *Program nauczania wychowania fizycznego w gimnazjum*, natomiast w latach szkolnych 2010/11 i 2011/2012 *Plany wynikowe z wychowania fizycznego dla klas I-III gimnazjum*. (dowód: akta kontroli, str. 7)

ZS corocznie realizował szkolny program profilaktyki i proponowany przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Ostrołęce program edukacyjny *Trzymaj formę* (w kl. IV-VI SP i I-III Gimnazjum), a także antynikotynowe programy profilaktyczne *Znajdź właściwe rozwiązanie* (w kl. II i III Gimnazjum w roku szkolnym 2009/2010 i 2010/2011 oraz w kl. VI SP w latach szkolnych 2010/2011-2011/2012) i *Nie pal przy mnie, proszę* (w kl. III SP i IV SP w latach szkolnych 2009/2010-2010/2011). (dowód: akta kontroli, str. 124-165)

W przeprowadzonym w trakcie kontroli badaniu kwestionariuszowym¹¹ uczniowie stwierdzili, że podczas zajęć wychowania fizycznego preferowane były zajęcia ruchowe: gry zespołowe (27 wskazań, tj. 48% ogółu odpowiedzi), ćwiczenia gimnastyczne (19 wskazań - 33%) i lekkoatletyka (10 wskazań - 17%). (dowód: akta kontroli, str. 106-108)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) w badanym oddziale Gimnazjum nie zrealizowano w latach 2009/2010-2011/2012 podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., w tym wymagań bloku *Edukacji zdrowotnej*, do czego na podstawie art. 7 ust. 3 pkt 1 ustawy o systemie oświaty jest zobowiązana szkoła niepubliczna posiadająca uprawnienia szkoły publicznej. W dziennikach lekcyjnych oddziału odnotowano w latach szkolnych 2010/2011-2011/2012 tematy zajęć związane z realizacją czterech spośród 33 wymagań szczegółowych podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. (2.7., 3.1., 3.2 i 6). Następne pięć wymagań (1.4, 4.1., 7.4., 7.6, 7.9) udokumentowano poprzez 14 dopisków na marginesach tematów lekcji dotyczących zajęć ruchowych. Fragmentaryczne dopiski nie były powiązane z zakresem treściowym tematów zajęć wychowania fizycznego, jak również nie odnosiły się do konkretnej międzyklasowej grupy ćwiczeniowej dziewcząt lub chłopców (zajęcia wychowania fizycznego realizowano i dokumentowano w danym tygodniu w dzienniku lekcyjnym oddziału, równolegle w dwóch dwugodzinnych blokach w grupie dziewcząt i chłopców z kl. II i kl. I w roku szkolnym 2010/2011 i w grupie uczniów kl. III i kl. II w roku 2011/2012). Sześć spośród powyższych 14 dopisków dotyczyło trzech spośród dziewięciu wymagań bloku *Edukacji zdrowotnej*:

- w roku szkolnym 2010/2011 w ramach tematu *Udział klasy w modlitwie*, miano realizować zagadnienie *Agresja w szkole - spojrzenie z drugiej strony*;
- w roku szkolnym 2011/2012 w ramach tematu *Piłka koszykowa – nauka wykorzystania zasłony w grze*, miano realizować zagadnienie *Prawdy i mity o alkoholu*; w ramach tematu *Skok w dal z pełnego rozbiegu z akcentem fazy wyskoku*, zagadnienie *Relacje młodzież – dorośli*; w ramach tematu *Piłka siatkowa – gra szkolna*, zagadnienie *Jakie myśli i uczucia wpływają na zadowolenie?*; w ramach tematu *Ringo – chwyty i podania – gra 3x3*, zagadnienie *Komputer nie zastąpi mi kolegi*; w ramach tematu *Ringo - chwyty*

¹¹ W badaniu wzięło udział łącznie 30 uczniów kl. VI SP oraz kl. II i III Gimnazjum.

i podania, zagadnienie *Relacje z rówieśnikami*. (dowód: akta kontroli, str. 7-8, 14-17, 182-187)

Nierealizowanie wymagań szczegółowych bloku *Edukacja zdrowotnej* dotyczy również uczniów oddziałów kl. I, którzy rozpoczęli naukę w Gimnazjum w roku szkolnym 2010/2011 (w trakcie lat szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 przy tematach lekcji z zakresu zajęć ruchowych odnotowano cztery dopiski: *Jak możemy powstrzymać przemoc w klasie*; *Agresja w szkole – spojrzenie z drugiej strony*; *Czy to co nas różni musi dzielić* i *Prawdy i mity o alkoholu*, odnoszące się fragmentarycznie do trzech wymagań szczegółowych) oraz w roku szkolnym 2011/2012 (dwa dopiski: *Jak możemy powstrzymać przemoc w szkole* i *Agresja w szkole* odnoszące się do jednego wymagania. (dowód: akta kontroli, str. 16-17)

Przedstawiony wyżej sposób realizacji w Gimnazjum wymagań bloku *Edukacja zdrowotna* był niezgodny z zaleceniami Ministerstwa Edukacji Narodowej zawartymi w publikacji *Podstawa programowa z komentarzami, Tom 8. Wychowanie fizyczne dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum* (MEN 2009 r., str. 62-63), gdzie określono na poziomie gimnazjum optymalny czas na realizację powyższego bloku w wymiarze co najmniej 30 godzin, przy wymogu prowadzenia zajęć w grupach koedukacyjnych w salach lekcyjnych, a nie w sali gimnastycznej lub w terenie. Ponadto za nieprawidłowe uznano rozłożenie zajęć w dłuższym czasie niż jeden semestr, z długimi odstępami pomiędzy kolejnymi zajęciami oraz realizację zagadnień wymienionych w bloku *Edukacja zdrowotna* wyłącznie w czasie części lekcji przeznaczonych na zajęcia ruchowe.

2) W latach szkolnych 2009/10-2011/12 w gimnazjum nie spełniano określonych w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na III etapie edukacji *Zalecanych warunków i sposobów realizacji edukacji zdrowotnej*:

- nie przeprowadzono diagnozy potrzeb uczniów we współpracy z pielęgniarką szkolną;
- zajęcia te nie były wspierane przez odpowiednio skorelowane treści programów nauczania wychowania do życia w rodzinie i edukacja dla bezpieczeństwa, ponieważ nie uwzględniono w nich wymagań podstawy programowej tych przedmiotów z 2008 r.,
- nauczyciele wychowania fizycznego nie koordynowali działań z zakresu edukacji zdrowotnej i nie współdziałali z nauczycielami różnych przedmiotów oraz z pielęgniarką szkolną, a w szkolnym programie profilaktyki brakuje potwierdzenia skoordynowania szkolnej edukacji zdrowotnej z programami oferowanymi m.in. przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Ostrołęce;
- w dokumentacji ZS brak informacji o aktywnym uczestnictwie rodziców w planowaniu zajęć z edukacji zdrowotnej;
- nie zapewniono warunków skuteczności zajęć edukacji zdrowotnej, ponieważ nie uwzględniono metod i technik aktywizujących oraz interaktywnych, w tym szczególnie metody projektu i portfolio, a także nie dokonywano, z udziałem uczniów i ich rodziców, ewaluacji zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej, a tym samym nie wprowadzano na tej podstawie modyfikacji ich organizacji i treści. (dowód: akta kontroli, str.18-51)

3) nierzetelnie dokumentowano w badanym oddziale nauczania zintegrowanego realizację zajęć wychowania fizycznego, co nie pozwalało na skuteczne monitorowanie wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego. Zapisy w dziennikach lekcyjnych w latach szkolnych 2009/10-2011/2012 nie

odzwierciedlają wymiaru zrealizowanych godzin ogółem, tj. co najmniej 290, określonej w załączniku nr 3a do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.¹², a także stopnia zrealizowania wymagań określonych w podstawie programowej dla tego etapu edukacyjnego. Zajęć wychowania fizycznego nie wyszczególniono w dziennikach lekcyjnych w *Tygodniowym planie zajęć edukacyjnych*, a w zapisach *Treści zajęć edukacyjnych* w danym tygodniu brak danych o czasie trwania zajęć wychowania fizycznego i miejscu ich prowadzenia. Przeprowadzenie zajęć z wychowania fizycznego było odnotowane w dzienniku od jednego do trzech dni w danym tygodniu zajęć lub ich realizacja nie została wyszczególniona. (dowód: akta kontroli, str. 15-16)

W cytowanej publikacji MEN pn. *Podstawa programowa z komentarzami* (str. 14) wskazano, że już na etapie edukacji wczesnoszkolnej należy wyodrębnić zajęcia wychowania fizycznego w planie zajęć wraz ze wskazaniem miejsca, gdzie mają się one odbywać.

4) w umowach wynajmu obiektów zawieranych z Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji w Ostrołęce oraz z Zespołem Szkół nr 4 w Ostrołęce nie określono, w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniów ZS, z jakich urządzeń i wyposażenia sportowego korzystają uczniowie oraz kwestii użytkowania boiska lekkoatletycznego i boisk do gier zespołowych. (dowód: akta kontroli, str. 13, 62, 65-67)

Za powyższe nieprawidłowości odpowiada dyrektor ZS sprawujący nadzór pedagogiczny nad pracą nauczycieli, m.in. w zakresie realizacji podstawy programowej oraz nauczyciele wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego, którzy, stosownie do art. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹³, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły, w tym funkcją dydaktyczną.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność w zakresie organizacji i realizacji zajęć wychowania fizycznego.

2. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.

2.1. Zgodność wewnątrzszkolnego oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego z obowiązującymi przepisami prawa.

Opis stanu
faktycznego

W ZS w kontrolowanym okresie obowiązywały Zasady wewnątrzszkolnego systemu oceniania (ZSO) z 18 września 2007 r. oraz z 22 marca 2011 r. Wprowadzono także Przedmiotowy system oceniania z wychowania fizycznego stosowany w klasach I, II, III Gimnazjum oraz tożsamy dokument przeznaczony dla kl. IV-VI SP (oba dokumenty niedatowane). (dowód: akta kontroli str. 68-102)

W opinii dziewięciu uczniów objętych badaniem kwestionariuszowym (30%) ocenianie ich osiągnięć z wychowania fizycznego było niesprawiedliwe, natomiast 10 uczniów było przeciwnego zdania. (dowód: akta kontroli str. 106-108)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono m.in. następujące nieprawidłowości:

1) nie określono sposobu uzasadniania ustalonej przez nauczyciela oceny, co było niezgodne z § 5 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów

¹² Zał. nr 3a w brzmieniu nadanym cyt. rozporządzeniem z dnia 23 marca 2009 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

¹³ Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.

i egzaminów w szkołach publicznych¹⁴, zgodnie z którym oceny są jawne, a na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły.

Mazowiecki Kurator Oświaty przeprowadził w SP ZS w dniu 10 marca 2011 r. kontrolę doraźną dotyczącą *przestrzegania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów* wskazując w jej wyniku, że *Zasady wewnątrzszkolnego oceniania* z 18 września 2007 r. nie uwzględniają zmian określonych m.in. rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych¹⁵. Zalecił uaktualnienie przepisów, w tym określenie w statucie ZS sposobu uzasadniania przez nauczyciela oceny, na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów). W *Zasadach wewnątrzszkolnego oceniania* z 22 marca 2011 r. wprowadzono zalecane zmiany, za wyjątkiem określenia sposobu uzasadnienia przez nauczyciela wystawionej oceny. (dowód: akta kontroli, str. 70-85, 96-102)

2) w ramach oceniania wewnątrzszkolnego nauczyciele wychowania fizycznego nie sformułowali wymagań edukacyjnych z przedmiotu, które służą do rozpoznawania przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności oraz są niezbędne do wystawienia uczniom poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych odpowiednio do § 2 ust. 2 i § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania,

3) w dokumentach szkolnych związanych z ocenianiem wewnątrzszkolnym nie wskazano sposobów rozpoznawania poziomu i postępów z wychowania fizycznego, tj. jakimi metodami i narzędziami te postępy będą mierzone i z jaką częstotliwością w cyklu kształcenia (za wyjątkiem podania wykazu sprawdzianów umiejętności ruchowych z niektórych dyscyplin), a także w jakim zakresie i w jaki sposób postępy te będą uwzględniane w ocenianiu osiągnięć uczniów; zgodnie z istotą oceniania osiągnięć ucznia zdefiniowaną w § 2 ust. 2 w związku z § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania, polega ono na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę.

4) nie określono sposobu uwzględniania wysiłku, wkładanego przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki wychowania fizycznego przy ustalaniu ocen (w szczególności klasyfikacyjnych), o którym mowa w § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania; wyróżniono natomiast w kryteriach ocen z wychowania fizycznego uczniów sprawnych, którzy jako reprezentanci ZS w zawodach pozaszkolnych, mogą otrzymać ocenę wyższą o jeden stopień, podczas gdy uczniom mniej uzdolnionym sportowo lub z problemami zdrowotnymi nie wskazano takich możliwości. (dowód: akta kontroli, str. 193-196)

Niezaktualizowanie systemu oceniania z wychowania fizycznego po wprowadzeniu podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. w gimnazjum, w tym niesformułowanie wymagań edukacyjnych wynikających z tej podstawy, oraz dopuszczenie do użytku szkolnego w Gimnazjum niewłaściwego programu nauczania wychowania fizycznego z 1999 r., spowodowało, że ocenianiu podlegały wyłącznie umiejętności ruchowe uczniów (sportowe i rekreacyjne), natomiast nie sprawdzano i nie oceniano

¹⁴ Dz. U. Nr 83, poz. 562, ze zm.

¹⁵ Dz. Nr 156, poz. 1046.

osiągnięć uczniów określonych na tym etapie edukacji w pozostałych pięciu blokach tematycznych. Ponadto niezrealizowanie podstawy programowej przedmiotu spowodowało m.in., że nauczyciele przedmiotu nie ustalili efektów wdrażania podstawy programowej na zakończenie cyklu kształcenia w Gimnazjum, wykorzystując w tym celu wymagania szczegółowe określone w tej podstawie. W przeprowadzonym w trakcie kontroli badaniu kwestionariuszowym 22 uczniów (73%) wskazało, że udział w szkolnych zajęciach wychowania fizycznego w niewielkim stopniu przyczynił się do zwiększenia ich sprawności fizycznej. (dowód: akta kontroli, str. 9-11, 18, 106-108)

Dyrektor ZS wyjaśniła, że wewnętrzny system oceniania osiągnięć uczniów w odniesieniu do wychowania fizycznego nie spełnia wymagań ze względu na realizację niewłaściwego programu nauczania, nieuwzględniającego zmian wynikających z podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. (dowód: akta kontroli, str. 110-111, 189, 193-196)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Uczestnictwo uczniów w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego i we współzawodnictwie sportowym.

3.1. Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 wyniosła odpowiednio 92,3%, 91,7% i 93,2%.

Przeprowadzone w trakcie kontroli badanie udziału uczniów ZS w lekcjach wychowania fizycznego (trzy grupy ćwiczeniowe dziewcząt, łącznie 38 osób) w wybranym tygodniu zajęć (od 28 maja do 1 czerwca 2012 r.) wykazało obecność na poziomie 98,6%. Na zajęciach ćwiczyli wszyscy uczniowie, za wyjątkiem jednego ucznia, który przebywał na zwolnieniu wydanym przez rodziców (dwie godziny). (dowód: akta kontroli, str. 52)

W opinii uczniów wyrażonej w badaniu kwestionariuszowym przypadki unikania udziału w lekcjach wychowania fizycznego były spowodowane nieciekawie prowadzonymi zajęciami (siedem wskazań spośród ogółem 24), zbyt trudnymi ćwiczeniami przewyższającymi ich możliwości (pięć wskazań), obawą o własny wygląd lub/i brakiem sprawności (sześć wskazań), a także brakiem motywacji do udziału w zajęciach (sześć wskazań). (dowód: akta kontroli, str. 106 -108)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.2. Decyzje dyrektora ZS w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie dyrektor ZS nie podejmował decyzji w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego na podstawie § 8 rozporządzenia w sprawie oceniania, z uwagi na niewpłynięcie stosownych wniosków rodziców wraz z opinią lekarza. (dowód: akta kontroli, str. 52)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.3. Udział uczniów szkoły we współzawodnictwie sportowym.

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie zorganizowano dwukrotnie mistrzostwa szkoły: w roku szkolnym 2009/2010 rozegrano mistrzostwa ZS w ringo a w roku 2011/2012 w unihokeja.

Największe sukcesy sportowe uczniów ZS to: w 2009/2010 r. drugie miejsce w zawodach unihokeja w ramach Ostrolęckich Igrzysk Młodzieży Szkolnej (w kategorii dziewcząt oraz chłopców); siedem medali na Mistrzostwach Ostrolęki młodzików w lekkoatletyce; w 2010/2011 drugie miejsce w Mistrzostwach Ostrolęki Gimnazjów w unihokeju (dziewczęta); drugie miejsce w Mistrzostwach Ostrolęki w ringo; trzy medale na Mistrzostwach Ostrolęki młodzików i juniorów w lekkoatletyce; w 2011/2012 dwa medale na Mistrzostwach Ostrolęki juniorów w lekkoatletyce; trzecie miejsce w Miejskim Turnieju ringo. W zawodach sportowych uczestniczyło odpowiednio 55, 70 i 34 uczniów (niektóre osoby w kilku konkurencjach), co w porównaniu do liczby uczniów ZS stanowiło odpowiednio 37%, 54% i 30% ogółu.

ZS nie współpracował z klubami i stowarzyszeniami sportowymi. (dowód: akta kontroli, str. 104)

W badaniu kwestionariuszowym ponad połowa uczniów - 18 (60%) podała, że często poza szkołą uprawia dyscypliny sportowe lub ćwiczy rekreacyjnie, natomiast rzadko 11 uczniów. (dowód: akta kontroli str. 106-108)

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w zbadanym zakresie.

4. Warunki bezpieczeństwa na zajęciach wychowania fizycznego.

4.1. Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do szkoły.

ZS nie posiada własnych obiektów i urządzeń sportowych. Dyrektor ZS zawierał w kontrolowanym okresie umowy użytkowania obiektów sportowych z Zespołem Szkół nr 4 w Ostrołęce (udostępnienie sali gimnastycznej bez natrysków) oraz, na rok szkolny 2011/2012, z Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji w Ostrołęce (na udostępnienie pływalni z szatnią i natryskami oraz sali sportowej wraz z pomieszczeniami sanitarnymi). Ponadto ZS bez zawarcia odpowiedniej umowy korzystał z obiektów sportowych ww. jednostek, tj. boiska lekkoatletycznego i boisk do gier zespołowych. (dowód: akta kontroli, str. 13, 62)

W protokołach kontroli okresowych ZS dotyczących zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkoły, przeprowadzanych zgodnie z § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹⁶ (rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach), nie odnoszono się do stanu technicznego wynajmowanych sal gimnastycznych w Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej - KPSP (w latach szkolnych 2009/10-2010/11) oraz w Szkole Podstawowej nr 4 w Ostrołęce i w MOSiR. (dowód: akta kontroli, str. 62)

Specjalista ds. bezpieczeństwa i higieny pracy zatrudniony w ZS poinformował, że sale gimnastyczne w KPSP (z której korzystała ZS w roku 2009/2010) i w Zespole Szkół nr 4 są wyposażone w urządzenia i sprzęt sportowy sprzed 2002 r. Sprzęt ten, w jego opinii, pomimo braku atestów i certyfikatów, jest w dobrym stanie technicznym i korzystanie z niego nie stwarza dla uczniów zagrożenia zdrowia. Bramki, kosze do gry i inne urządzenia są mocowane na stałe. W salach i na boiskach oraz w miejscach wyznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych, gier i zabaw są umieszczone tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego. (dowód: akta kontroli, str. 65-67)

Ustalone
nieprawidłowości
Ocena częściowa

Opis stanu
faktycznego

¹⁶ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.

Nauczyciele wychowania fizycznego na początku danego roku szkolnego zapoznawali uczniów z zasadami bezpieczeństwa na lekcjach wychowania fizycznego zgodnie z § 31 ust. 6-7 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. (dowód: akta kontroli, str. 13, 17)

Ustalono
nieprawidłowości
Uwagi dotyczące
badanej działalności

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Dyrektor ZS nie zawarł umów na wynajem sali gimnastycznej z KPSP na rok szkolny 2009/2010 i 2010/2011 oraz, w całym kontrolowanym okresie, na wynajem boiska lekkoatletycznego i boisk do gier zespołowych, z których faktycznie korzystali uczniowie ZS w toku realizacji zajęć wychowania fizycznego. W umowach użytkowania obiektów sportowych (i w protokołach kontroli okresowych szkoły) nie określono, czy wynajmowane obiekty spełniają warunki bezpieczeństwa, w tym: jaki jest ich stan techniczny, czy umieszczono tam tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego odpowiednio do § 31 ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach oraz czy posiadają one atesty lub certyfikaty bezpieczeństwa stosownie do § 9 ust. 3 ww. rozporządzenia. Było to niezgodne z art. 39 ust. 1 pkt 5a ustawy o systemie oświaty, stosownie do którego do zadań dyrektora szkoły należy m.in. wykonywanie zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę. (dowód: akta kontroli, str. 62)

4.2. Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej.

Opis stanu
faktycznego

Nauczyciele wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy zgodnie z § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, przy czym trzech spośród ogółem siedmiu nauczycieli ww. przedmiotów ukończyło 7 maja 2011 r. trzygodzinne seminarium pn. *Udzielanie pierwszej pomocy przedlekarskiej*, które nie obejmowało części praktycznej. (dowód: akta kontroli, str. 53)

W ZS nie funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej - szkoły niepubliczne nie są zobligowane przepisami prawa do posiadania takich gabinetów. Zgodnie z § 7 pkt 7 statutu SP i statutu Gimnazjum z 13 września 2011 r. do zadań szkoły w szczególności należy *Zapewnianie uczniom w granicach swoich możliwości opieki zdrowotnej*. (dowód: akta kontroli str. 189, 191-192)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.3. Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

Według *Rejestru wypadków uczniów* w ZS doszło w latach szkolnych 2006/2007-2011/2012 do pięciu wypadków na zajęciach wychowania fizycznego, z tego cztery wydarzyły się w roku szkolnym 2007/08 i jeden w roku 2008/2009. Dyrektor ZS prowadził rejestr wypadków zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

Specjalista ds. bezpieczeństwa i higieny pracy, jako przyczyny wypadków na lekcjach wychowania fizycznego wskazał: nieprzestrzeganie przez nauczycieli wychowania fizycznego zasad bezpieczeństwa oraz niezachowanie na zajęciach wychowania fizycznego stopnia trudności wykonywania poszczególnych ćwiczeń, które powinny być związane z warunkami fizycznymi ucznia, jego predyspozycjami i sprawnością. (dowód: akta kontroli, str. 53-54, 63-67)

W badaniu kwestionariuszowym 20 uczniów (70%) podało, że zapoznano ich z zasadami bezpiecznego wykonywania ćwiczeń na lekcjach wychowania fizycznego, natomiast dziewięciu uczniów (30%) było odmiennego zdania. Spośród osób, które uznały, że zapoznano je z powyższymi zasadami, 17 stosowało je na zajęciach z przedmiotu. Połowa uczniów (15 osób) stwierdziła, że zawsze

dostosowywano stopień trudności i intensywności ćwiczeń do ich aktualnej sprawności fizycznej i możliwości fizycznych, natomiast dziewięciu uczniów (30%) stwierdziło, że *nigdy* lub *czasami*. Prawie wszyscy uczniowie – 27 (90%) wskazali, że zwalniano ich w danym dniu z wykonywania ćwiczeń w sytuacji uskarżania się na dolegliwości zdrowotne. (dowód: akta kontroli, str. 106-108)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) W związku z wypadkami na lekcjach, w tym wychowania fizycznego, nie wdrożono procedury określonej przepisami rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, tj. nie powiadamiano (nie udokumentowano powiadomienia) niezwłocznie o wypadku, stosownie do § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, rodziców (opiekunów) ucznia, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, organu prowadzącego szkołę lub placówkę, rady rodziców. Dyrektor ZS nie powoływał na podstawie § 43 ww. rozporządzenia zespołu do przeprowadzenia postępowania powypadkowego, w związku z czym nie sporządzono protokołów powypadkowych. W konsekwencji nie zaznajomiono z treścią protokołu powypadkowego rodziców (opiekunów) poszkodowanych uczniów, co było niezgodne z § 45 ust. 1 ww. rozporządzenia. (dowód: akta kontroli, str. 54, 63-64)

Za powstanie powyższej nieprawidłowości odpowiedzialność ponosi dyrektor ZS, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 5a ustawy o systemie oświaty wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Dyrektor ZS poinformowała, że niewdrożenie odpowiedniej procedury w sytuacji występowania wypadków na lekcjach wychowania fizycznego wynikało z zaniechania sporządzania protokołów powypadkowych uczniów od stycznia 2008 r., ponieważ *PZU uznało, że protokół powypadkowy jest zbędny dla ich potrzeb, a opis zdarzenia miał miejsce w dokumencie zgłoszenia nieszczęśliwego wypadku (NW)*. (dowód: akta kontroli, str. 111, 189)

2) W bazie danych Systemu Informacji Oświatowej (SIO) ZS na dzień 30 września danego roku nie odnotowywano wypadków, w tym wypadków na zajęciach wychowania fizycznego, z uwzględnieniem miejsca wypadków, rodzaju zajęć, podczas których doszło do wypadku i przyczyn wypadków, co było niezgodne z § 7 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 16 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu danych w bazach danych oświatowych, zakresu danych identyfikujących podmioty prowadzące bazy danych oświatowych, terminów przekazywania danych między bazami danych oświatowych oraz wzorów wydruków zestawień zbiorczych¹⁷. (dowód: akta kontroli, str. 53)

Za powstanie powyższej nieprawidłowości odpowiedzialność ponosi dyrektor ZS, który stosownie do art. 7 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o systemie informacji oświatowej¹⁸ odpowiada za wykonanie obowiązków wynikających dla podmiotów prowadzących bazy danych SIO z art. 7 ust. 1 ww. ustawy polegających na sprawdzeniu kompletności, poprawności, zgodności ze stanem faktycznym danych gromadzonych przez nie w bazach danych oświatowych. Nierzetelne dane bazy SIO ZS wpływały na nierzetelność danych na dalszych poziomach integracji SIO.

¹⁷ Dz. U. Nr 277, poz. 2746, ze zm.

¹⁸ Dz. U. Nr 49, poz. 463, ze zm.; ustawa uchylona z dniem 30 kwietnia 2012 r.

Dyrektor ZS wyjaśniła, że niewykazanie w szkolnej bazie SIO danych o wypadkach uczniów wynikało ze zlecenia pracownikom administracji wypełnienia bazy danych SIO, przy czym *nie zauważyła, że informacje na temat wypadków nie zostały w nich ujęte*. Dyrektor ZS nie upoważnił pisemnie żadnego z pracowników ZS do prowadzenia szkolnej bazy danych SIO. (dowód: akta kontroli, str. 53, 111, 189)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność w zbadanym zakresie.

5. Doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego oraz nadzór pedagogiczny w zakresie wychowania fizycznego.

5.1. Stan zatrudnienia w szkole i kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego.

Opis stanu
faktycznego

W roku szkolnym 2011/2012 (stan na 30 czerwca 2012 r.) w ZS zatrudnionych było czterech nauczycieli nauczania zintegrowanego (dwie osoby posiadały stopień nauczyciela dyplomowanego a po jednej osobie - nauczyciela mianowanego i kontraktowego) oraz trzech nauczycieli wychowania fizycznego (nauczyciel dyplomowany i dwóch nauczycieli kontraktowych). Powyżsi nauczyciele posiadają kwalifikacje do nauczania w szkole podstawowej i gimnazjum, legitymując się ukończeniem studiów wyższych i przygotowaniem pedagogicznym zgodnie z § 3 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli¹⁹.

Nauczyciele wychowania fizycznego posiadają dodatkowe kwalifikacje trenera kulturystyki i lekkoatletyki (po jednej osobie) i uprawnienia instruktora: pływania (trzy osoby), kulturystyki (dwie osoby) oraz tenisa i piłki nożnej (po jednej osobie). Nauczyciele nauczania zintegrowanego nie posiadają dodatkowych kwalifikacji z zakresu wychowania fizycznego w postaci ukończonych studiów podyplomowych lub drugiego kierunku studiów. (dowód: akta kontroli, str. 55-56)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.2. Doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego (w zakresie wychowania fizycznego).

Opis stanu
faktycznego

Nauczyciele wychowania fizycznego uczestniczyli w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w łącznie czterech formach doskonalenia, z których tylko jedna forma dotyczyła prowadzonego przedmiotu (konferencja z 11 czerwca 2012 r.). Nauczyciele nauczania zintegrowanego uczestniczyli łącznie w 42 formach doskonalenia, przy czym żadna z nich nie dotyczyła tematyki wychowania fizycznego. (dowód: akta kontroli, str. 57-59, 61).

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności ZS w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Nauczyciele nauczania zintegrowanego i wychowania fizycznego nie uczestniczyli w skontrolowanym okresie w formach kształcenia i doskonalenia zawodowego niezbędnych do prawidłowego wdrażania podstawy programowej przedmiotu z 2008 r., które, w szczególności w odniesieniu do tej ostatniej grupy, powinny dotyczyć kształtowania takich niezbędnych umiejętności, jak: diagnozowanie możliwości, potrzeb i zainteresowań uczniów w aspekcie wyboru, konstruowania i modyfikacji programu nauczania wychowania fizycznego; stosowanie

¹⁹ Dz. U. Nr 50, poz. 400, ze zm.

aktywizujących metod pracy wspierających aktywne uczestnictwo uczniów w zajęciach wychowania fizycznego; konstruowanie, modyfikacja i ewaluacja programu nauczania, w tym sposób realizacji, ewaluacji procesu i efektów prowadzenia edukacji prozdrowotnej; ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów z wychowania fizycznego; organizacja i realizacja form zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów.

Zgodnie z § 27 pkt 7 statutu SP i statutu Gimnazjum z 13 września 2011 r. do obowiązków nauczycieli w szczególności należy *doskonalenie swoich umiejętności dydaktycznych i metodycznych oraz systematyczne podnoszenie własnych kwalifikacji zawodowych*. Uprzednio, na podstawie § 21 pkt 3 lit. c statutu SP i statutu Gimnazjum z 29 września 2009 r., do obowiązków nauczyciela należało m.in. *systematyczne pogłębianie i aktualizowanie kwalifikacji zawodowych*. Ponadto do doskonalenia zawodowego zobowiązuje nauczycieli art. 12 ust. 3 i art. 42 ust. 2 pkt 3 ustawy Karta Nauczyciela.

Dyrektor ZS, odnosząc się do kwestii nieuczestniczenia nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego w formach kształcenia i doskonalenia dotyczących wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., poinformowała, że na zebraniach sierpniowych rady pedagogicznej poprzedzających dany rok szkolny była podawana informacja o formach kształcenia i doskonalenia nauczycieli, w tym wychowania fizycznego. Nauczycieli są zachęcani do uczestnictwa w szkoleniach, przy czym decyzje o udziale w szkoleniu podejmują indywidualnie. (dowód: akta kontroli, str. 60, 111, 190).

5.3. Nadzór pedagogiczny nad dziedziną wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

W statutach ZS (i w innych dokumentach ZS) nie określono zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego. W skontrolowanym okresie dyrektor ZS nie zaplanował i nie przeprowadził ewaluacji problemowej i kontroli z zakresu wychowania fizycznego. Tematyka pięciu obserwacji zajęć z wychowania fizycznego nie dotyczyła wdrażania podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. w gimnazjum i oceniania osiągnięć uczniów. Nie zaplanowano i nie przeprowadzono obserwacji zajęć nauczycieli nauczania zintegrowanego w zakresie realizacji zajęć wychowania fizycznego. W ramach nadzoru pedagogicznego nie ustalono, stosownie do art. 33 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, efektów wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na zakończenie cyklu kształcenia w Gimnazjum, wykorzystując w tym celu wymagania szczegółowe określone w tej podstawie, obrazujące rozwój uczniów. (dowód: akta kontroli, str. 103)

Ustalone
nieprawidłowości

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości wynikały m.in. z nieskutecznego nadzoru pedagogicznego nad dziedziną wychowania fizycznego, który sprawuje dyrektor na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty w zakresie określonym w art. 33 ust. 2 pkt 2 i 3 tej ustawy, tj. realizacji podstaw programowych i przestrzegania zasad oceniania.

Dyrektor ZS, odnosząc się do kwestii sprawowania nadzoru pedagogicznego, stwierdziła, że obserwowano postępy w zakresie nauki pływania i aktywnego udziału uczniów w lekcji, sprawdzano umiejętności uczniów w zakresie rzutów i gier zespołowych. Na zebraniach rady pedagogicznej nauczyciele byli proszeni o zgłaszanie problemów z realizacją podstawy programowej nauczanych przedmiotów. (dowód: akta kontroli, str. 111, 190).

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność ZS w zbadanym obszarze.

Ocena cząstkowa

III. Uwagi i wnioski

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli w kontekście stwierdzonych nieprawidłowości zwraca uwagę na potrzebę zapewnienia udziału nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego (w zakresie wychowania fizycznego) w formach doskonalenia związanych z realizacją podstawy programowej z 2008 r. oraz wdrożenie systematycznego nadzoru pedagogicznego w dziedzinie wychowania fizycznego.

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r.²⁰ o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o:

1. Przestrzeganie zasad dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania.
2. Zapewnienie pełnego wdrożenia podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.
3. Przestrzeganie *Zalecanych warunków i sposobów* realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. w zakresie edukacji zdrowotnej.
4. Zapewnienie zgodności z przepisami prawa wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów.
5. Rzetelne dokumentowanie realizacji zajęć wychowania fizycznego.
6. Stosowanie obowiązujących zasad dokumentowania wypadków uczniów.
7. Zapewnienie zgodności ze stanem faktycznym szkolnej bazy danych Systemu Informacji Oświatowej w zakresie wypadków uczniów.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach, jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 23 października 2012 r.

Kontroler

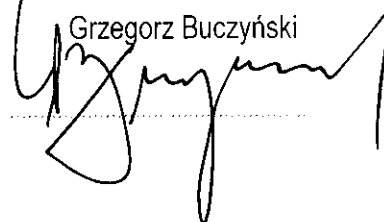
Andrzej Zaleski-Ejgierd
doradca ekonomiczny

Dyrektor

Departamentu Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego

Grzegorz Buczyński

²⁰ Dz. U. z 2012 r. poz. 82